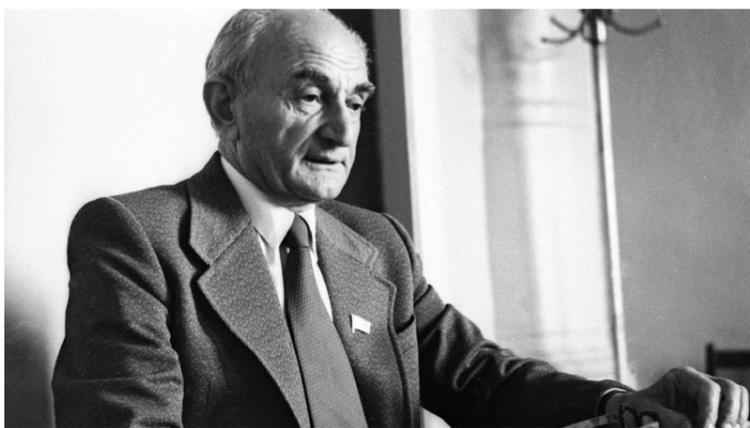

Имариамыз амҗа ианысыз

Гьаргь Зизариа –
110 шыкәса

**■ Иналукаша аҗуурыхтца-
аҗ Гьаргь Зизариа диижьтәи 110
шыкәса цит.**

Гьаргь Алыкьса-иҗа Зизариа ди-
ит иахьатәи Гәдоуҗа араион Лыхны
ақьтан 1914 ш. май 6 рзы, ан-
хаҗы иҗааҗараҗы. 1924 ш. инар-
кны 1929 шыкәсанза аҗара иҗон
Гәдоуҗа иҗаз ахьыҗтәи школ-ин-
тернат аҗны. Анаҗс дҗалоит Аҗәатәи
иҗыргышыгаз аҗсуа школ-интернат
(иахьа Н. А. Лакоба иҗз ху Аҗәатәи
аҗәабатәи ашьхарыуаа рышкөл).
Ускан аҗуурых дзәҗлымшахо да-
лагеит. Ашкөл даналга дҗалоит аҗу-
урых, алиҗратуреи, аҗилософи-
еи Москватәи (МИФЛИ) ринститут,
аҗараиурҗа кәҗиаралагы дҗалгоит.
1939 ш. Аҗсныҗа даныхынхә аусу-
ра далагоит Д. И. Гәлиа иҗз ху абыз-
шәеи, алиҗратуреи, аҗуурых Аҗс-
ныҗәи ринститут (иахьа – Д. Гәлиа
иҗз ху Аҗсуаҗтцааратә институт)
аҗны. Москва ирхаз адырра иабзо-
ураны, азыҗаҗара бзиа змаз, аҗа-
рауаҗ җә җышәала аҗарадырра
иеаҗылеихалоит.

Аҗсны аҗуурых җызцауауа аҗа-
рауаҗык иаҗсабала, Гьаргь Зиза-
риа иаҗҗамҗаҗа рзикуан XIX-XX
ашәышыкәсаҗа раантәи аамҗаҗә,
Аҗсны Урыстәыла аҗҗара, аре-
форма калаанзатәи Аҗсны асоци-
ал-экономикатә тагылазаашьа, аҗ-
суаа налатцаны Кавказ ашьхаруа
жәларкәа рзы итрагедиа дуны иҗа-
лаз амхаҗырра, аҗсуа интеллиген-
циа рышьякәгылара ухәа.

Иусумҗа «XIX ашәышыкәса актәи
аҗәашыкәсазы Аҗсны азы ақәҗа-
ра» аҗәзар, XIX ашә. алагамҗазы
Аҗсны имҗаҗысуаз ахтыкәа ирыз-
кыз раҗһаҗатәи лагаланы иҗа-

леит. Аамҗаҗә аниас җаҗһа да-
зыхынхәуеит ари атема, иҗижьуеит
имонография «Аҗсны Урыстәыла
адлареи уи аҗуурыхтә цаки».

1946 ш. ииҗьчаз икандидат-
тә диссертация «Аҗсны 1917-
1918 шыкәсаҗа рзы» азикиҗ арт
ашыкәсәҗә раан Аҗсны имҗаҗы-
суаз ахақәитратә цысра.

Жәлар рынхамҗеи XIX ашәы-
шыкәсазы Аҗсны асоциалтә еи-
зыҗазаашьақәеи ирызкхеит «1870
шыкәсазы анхаҗәа рреформа ка-
лаанза». 1958 ш. кәҗиарала иҗьче-
ит адоктортә диссертация.

1947 ш. ВКП (б) Аҗентр Комитет
ахьзала ишьҗыз, аҗсуа жәлар рми-
лаҗ зинқәа рыхьчара иазкыз ашәкәи
знапы аҗаҗызы дыруазәкын. Уб-
ри инамаданы аус ахьуаз Аҗәатәи
ахьынтқарратә арҗаҗратә инсти-
тут аҗнытә иматурагы дамхын. Аха
иааша шыақәгылеит, Сталин даныҗ-
сы ашьтахь. Убри нахыс Аҗсны аҗи-
ара амҗа җыц ылнахит.

Еиуеиҗышым аамҗаҗә рзы
итыҗьын Гьаргь Зизариа еиҗы-
дыруа иусумҗаҗә: «Аҗсны 1866
ш. ақәгыларә», «Аҗсны аҗуурых ао-
черкәа 1910–1921», «Ефрем Ешба»,
«Адекабристцәа Аҗсны», «Аҗсны
ареволуциатә кәҗараҗы асовету-
ааи «Кьаразааи» рроль», «Ареволу-
ция калаанзатәи аҗсуа интеллиген-
циа рышьякәгылара» ухәа.

Гьаргь Зизариа иаҗҗамҗаҗә
лагала дууп аҗсуа аҗуурыхтца-
разы. Аха иалкааны иазгәаҗазар
ахәтоуп, 1975 ш. итыҗыз ишәкәи
«Амхаҗырреи XIX ашәышыкәсазы
Аҗсны аҗуурых апроблемақәеи». И-
ззатәузеи, ари аҗыза аҗарадыр-
ратә усумҗа ду, асовет идеология амч
аныҗәҗәаз аамҗаҗә раан аҗыҗра
гәаҗыуаҗәан. Уаанза ас инартба-
аны иҗҗамҗыт аҗарауаҗ инартба-
уаны, мөхақы тбаала иҗәыригаз
XIX ашәышыкәсазы имҗаҗысуаз
ахтыкәа. Иара убас аҗуурыхтца-
аҗ арҗаҗатә цырааҗга «Аҗсны аҗ-

урых» (1988) авторцәа дыруазәкын,
Аҗуурыхтцаара инаваргыланы
Гьаргь Зизариа, ауаажәларратәи
ахьынтқарратәи усурә инапы ала-
кын. 1975 ш. инаркны иҗҗазаара
далҗаанза Аҗсны Иреиҗазу Асо-
вет Ахантәаҗы иматцурә дахагылан.
СССР Иреиҗазу Асовет аҗбатәи,
абыҗьбатәи, аабатәи ааҗһаҗрақәа
рдепутатс даныҗаз илиршеит ар-
хивкәа рахь анеира, аҗуурыхтә ма-
териалкәа рыҗһаара, ргәылаҗһра,
итҗааратә усурәҗы урт ахрархәара.
XIX ашә. атрагедиа зхызгаз ашьха-
руаа жәларкәа зегьы рзы хтыс дуны
иҗкалеит зызбахә җамоу амоногра-
фия атыҗра. Кавказтәи аибашьра,
«амхаҗырра» хәа хьзис изауз ашь-
харуа жәларкәа рыҗһадгылқәа
ирыхцаны рхырҗәара аҗуурых иазк-
ны абака иргылеит ухәар имыҗхәом.

Гьаргь Зизариа аҗырыҗкәса абыз-
шәеи, алиҗратуреи, аҗуурых Аҗс-
ныҗәи ринститут аҗны аус иуан,
аҗһа аиҗабы ихатыҗуаҗс (1953–
1957), ашьтахь, 1966–1988 шш. раан
– уи аиҗабыс. Аҗәатәи ахьынтқар-
ратә арҗаҗратә институт апрофес-
сор хәа ахьз ихтан. Аҗҗаарадырреи
аҗара-аазара ауси кәҗиарала еи-
леиҗзон. Иеиҗьзарақәа хәсаб рзуны
Кьыртәылатәи ССР аҗҗаарадыррақәа
Ракадемия алахәыла-корреспон-
дентс далхын. Кьыртәылеи Аҗсни
аҗҗаарадырра зәаҗһаҗатәи аусуҗы
хәа ахатырҗә хьызкәа ихтан. Асовет
хьынтқарра аҗнытә аҗы аҗамҗаҗә
ианашьан, урт рхыҗһаҗараҗы иҗоуп:
Аҗы Абирақ Каҗһы аорденкәа җба,
«Ахатырҗә Дырга» аорденкәа җба,
«Аиҗызара аорден» ухәа еҗыртгы.

Аҗарауаҗ иҗыҗһымҗаҗә 400
инаирихәуап. Иҗыҗһыз аҗҗаарадыр-
ратә усумҗаҗә 150 инарыцуп. Урт
рахьтә амонографияқәеи, аизгәкәеи,
аброшиурақәеи җынҗеиҗәиҗәаба
рҗынза иҗоуп. Иазгәаҗазар ахәтоуп
иара убас аҗарауаҗ Аҗсны аҗара
Аминистрра, ашәкәҗыҗыртә «Ала-
шара», Аҗсны ашәкәҗыҗыртә Ре-
идгыла алиҗратуреа-сахьаркыратә
журнал «Алашара» рколлегиакәа
реилазаарақәа дышрылаз.

Аҗарауаҗ иҗһадгылы иуа-
жәлари дрыҗһеит 1988 ш. май аҗы
азы. Иҗҗаарадырратә тынха аҗәзар,
еиуеиҗышым ашыкәсәҗә раан х-томк
тыҗит.

Гьаргь Зизариа иҗҗазаара
зегьы иҗәлари иҗһадгылы ры-
маҗ аура иазкын, шьардагы ил-
иришеит. Еснаҗ икәша-мыкәша иҗаз
рзы дөҗырҗышын, дымҗәқәаҗын.
Иҗәлар гәакәа рәахәи зәәоз аҗе-
ицәа хатәрақәа дреиуан.

Аҗҗаарадырра аусхк аҗны Аҗс-
ны иаҗҗоуп Гь. А. Зизариа иҗз ху
Ахьынтқарратә премиа. Уи ранар-
шәи аҗуманиратә җҗаарадыррақәа
рҗны зусумҗа җыцкәа рыла иалыр-
кауа аҗарауаа. Ахтны-қалақь аҗны
иҗоуп иҗз ху амҗа.

Гьаргь Алыкьса-иҗа Зизариа
Аҗсны аҗеицәа хатәрақәа дыруазәк-
ны иҗз хаштра ақәымкәа иаанхоит.
В. Аҗәанба

Дҗамшь азиас хьтцит

Амшцәҗа иахьканы Очамчыра
араион аҗы азиас Дҗамшь иаҗну

ақьтақәа Цьҗарда, Гәада, Кәтол рын-
хақәа аҗһастә рнаҗеит. Зхәаақәа

иртыҗыз азиас анхарҗа тыҗқәа
ирыҗалеит, аҗстәи аҗсаатәи ааха
гәҗәа роуит. Шака нхарҗа тыҗ азы
рыҗалаз макьана ахәара удаҗоуп.
Аҗсабаратә рыҗһара ахьыҗалаз
аҗыҗ ахь инеит араион анапхгара.

Амшцәҗа иахьканы Очамчы-
ра араион аҗы аҗһастә җәҗәа зауз
ақытқәа Кәтоли Цьҗардеи дыртәи
Аҗсны Ахьынтқарра Ахада Аслан
Бжьаниа. Очамчыра араион Аха-
да ихатыҗуаҗ Артемон Гәбелаи
Ахьынтқарра Ахада иеиҗәеит ам-
шцәҗа икәнаҗаз аҗһастә аҗы. Азы
рыҗалеит аҗнқәа, анышәынтрақәа,
итҗнаҗәаит аҗһақәа.

Аҗсабаратә рыҗһара ааха знаҗаз
анхақәа ахьынтқарра аҗынтә аҗы-
раара роуит, – иҗәеит Аслан Бжьаниа.
Иара убасгы Аҗсны Ахада Кындыҗ
ақьтан азы амҗа ахьыҗнаҗәзәааз
дахәаҗышит. Азхьыҗра ахьа-җһақәа
раҗыҗкәкәа аҗаразы изыхәҗоу
аусбарҗақәа адҗа ритеит.

Мшапныхәа ахьзала адныхәалара

**Аҗсны Ахьынтқарра Ахада Аслан
Бжьаниа Аҗсны жәлар Мшапныхәа ры-
диньхәалеит.**

«Аҗы иаҗсоу хауаажәлар!
Гәык-җсык ала ишәыдысныхәало-
лит аҗҗазаара җыц, җынҗқала аиҗеира
иазҗоу Мшапы лаша аныхәа ду!

Ари аныхәа аҗсуа жәлар хьы жәйтә-
натә аахыс ныхәа дун, аныхәақәа зегьы
ириехан. Абри аҗны, даҗәамҗанык

еиҗышымкәа, зегьы ауаҗра, аилибакаа-
ра, ахатырәиқәҗара реиҗш иҗоу аҗас
бзиакәа ирымоу аҗақы хазхәыҗуеит, урт
рыкәныкәаразы аҗәаҗара хауеит. Ам-
шапныхәа иаҗны җнаҗаҗыҗаза инеи-
аит аҗыҗра лаша, анысҗы, Пҗаррала, бзи-
абарала иҗәызаит шәыҗкәа.

Мшапныхәа алҗһа шәымзаит зегьы
тааҗәаныла!
«Еанбзиала шәнеилааит!»

Аҗсны Ахада Иусҗқала

Ахьынтқарра Ахада Аслан Бжьа-
ниа Инал Арзынба Аҗсны адә-
ныкәтәи аусқәа рминистр иматцурә-
раҗынтәи иҗы иақәитҗәразы Аусҗқәа
инапы аҗаиҗит. Абри аҗы аанаҗҗа-
уеит аҗәыла Ахада ипресс-маҗцзура.

«Адәныкәтәи аусқәа рминистр
инапынтқәа рынаҗзара иҗдо-
уп аминистр ихатыҗуаҗ Иракли
Вахтанг-иҗа җыҗәба», – иазгәаҗо-
уп лаҗдарамза 7, 2024 шыкәсазы
итыҗһыз Аусҗқәаҗы.

Аиҗашьякәыргыларә азҗаарақәа ирылаҗәажәеит

**Аминистрцәа
Реилазаараҗы**

Аҗәыла Аҗыза-министр Алек-
сандр Анқәаб Витали Цье-
ниа хантәаҗыс дызмоу Аҗсны
асахьаҗыҗыҗәа Реидгыла ахатә-
нақәа дырҗылеит. Аминистрцәа
Реилазаара апресс-маҗцзура иҗа-
натә адыррақәа рыла, аиҗыларә
иалахьыз Аҗыҗрақәҗатә зал ха-
даҗы аиҗашьякәыргыларәтә усурә-
қәа ирыдхәалоу азҗаарақәа иры-
лаҗәажәеит.

Хара имҗаҗәа иҗыркәшахо-
ит Пушкин имҗаҗы иҗылоу Ами-

лаҗтә сахьатә галереи ахы-
бра аиҗашьякәыргыларә иазку
аусурақәа, – иҗәеит Александр
Анқәаб. Уи иажәкәа рыла, уаҗа
аиҗашьякәыргыларәтә усурақәа
рышьяҗы аҗыҗрақәҗатә мҗаҗу-
галар алшоит. Аҗыҗрақәҗатә зал
хада аҗны аусурақәа рынаҗзара,
иара ахыбра аҗагылазаашьа, иа-
ра убас уи архитектураҗә җеиҗыҗш
аиҗыҗра хшымҗадатәу хәсаб
азуны, еиҗа аамҗа аҗар алшоит хәа
иазгәаҗан.

Аиҗыларәҗы иара убас Асахьатә
галереи афонд ахартәаара азҗа-
араҗы иалаҗәажәеит. Аиҗыларә
иҗы алаирхәит Ахьынтқарратә еи-
лахьыра «Аҗсныргыларә» аиҗабы
Руслан Тәанба.

Аҗсуа бызшәа аҗаразы

Аманда Анталаа

**■ Мшапныхәа 25 рзы Аҗсны
Ахьынтқарра абызшәатә полити-
казы Аусбарҗа аҗыҗарала Х.Ча-
маҗәуа иҗз ху Гаҗратәи аҗсуа
школ №1 аҗны иаартын аҗсуа
бызшәа аҗаразы аекспресс кур-
сқәа.**

Ашкөл иаҗаит Аусбарҗа аиҗа-
бы Гәынды Кәыҗнаиҗаҗи, аусбарҗа
аспелиантс хада Гәынды Сақани-
аҗһа иара зламҗаҗаҗа аплан ры-
лаҗш ахыргарҗ.

Акурсқәа мҗаҗылоит аҗышәа
ду змоу аҗсуа бызшәа алиҗра-
туреи рырҗаҗы Инна Бенделиани.

«Иахьатәи аамҗазы арт акурсқәа
ирхыҗһаҗалоуп 20-җык рҗынза
азызыршәа. Иаарту курсқәоуп.
Макьаназы гәыҗк ауп иаартны иҗа-
моу. Аха илаҗба ала, азызыршәа
еиҗа рхыҗһаҗара ахьеиҗахо ина-
маданы иҗгәҗ аҗыҗкәа раартра
алыршахоит. Уаанза, асеиҗш иҗаз
акурсқәа 2017 ш. азы иаартны иҗа-
ман абызшәатә политика акомитет

аҗыҗарала. Ускан хьы иахрәҗе-
ит Ада Кәарҗелиа лышәкәи. Ак-
тәи, аҗбатәи аҗазарала иалкаан
ирытан асертификатқәа. Апанде-
миатә чымазара иахьканы ускан
хусура аанахамкылар ада җсыхәа
хмоуит.

Уажы иҗадырғалаз аметодика
җыҗууп. Ауниверситет аҗы астудент-
цәа илаҗдырҗо ауп. Уаҗа асерти-
фикатқәа ранахьшоит шыкәсыҗ-
жак ашьтахь.

Акурсқәа русура еиҗкаауп
мчыҗһык ахь җынтә саатки бжа-
ки ирҗаҗаны. Иаарласны ныхәак
аҗсабала сеазыҗкәаны сҗоит, дар-
гы ргәалаҗазаара шьҗыхны, ир-
гәыбзыҗны иалазғалоит. Хәарада,
иарбанызаалак аҗара удаҗоуп,
аха ауаҗы иҗы аҗыҗәаны дыз-
лаго зегьы иқәманшәалахоит», –
азгәалҗеит Бенделиани.

Ашкөл адиректор Мзиа Дауҗи-
еи, Гаҗра араион аҗарақәа аиҗа-
бы Мадиана Аҗыбеи инаҗһыны
иазгәаҗеит асеиҗш иҗоу акурсқәа
рымҗаҗаҗа аҗыҗра шатцанакуа
абызшәа аиҗыҗраҗы.

Ағәығра ҫыцәауамызт

Аиаира – 79

Гугуца Цыкырба

■ Аңынцәылатә еибашьра Дузза амшныәә анааигәахо уи иацу ахьаа аеарҫыуеит. Ахәра ззыннажыз ағәаратакәә ибылбылуа ргәатәҫы итәцәаху ағәырәа рыкәыгәәит.

Иарбан аңсуа қытазаалак аңнытә Аңынцәылатә еибашьра Дузза иалахәыз ртаацәарақәә ирымоуп рыҫы иатәцәаху атоурыхкәә. 1941-1945-тәи ашықәсқәә раан Гәдоутә араион аңынтә еибашьра иеит 6913-шык. Урт рахьтә изымхынхәзәит 2365-шык: аңсуа – 1580-шык, аурықәә – 285-шык, аерманцәә – 313-шык, ақыртәә – 84-шык, атырқәә – 37-шык, еиуеипшым егырт амилатқәә 53 шык. Аңынцәылатә еибашьра Дузза аан Аңсадгьыл ахьчара иеит Мгәзырхәәә 700-шык инарзынаңшуа. Уахьынтә 106-шык зымхынхәзәит. Имхынхәыз рхыҫһазараҫы дьқан аажәеиәба шықәса инагзаны изымтцыцыз, иабицәатәәиз Иасон Беса-иҫа Матуа.

Ақытаҫы зажәә иазызырәуаз, зажәә ылцуаз Беса Матуа акрытиреи аитарсрей инапы алакын. Излархәә ала, усқан Тьрқәтәылантә аалытқәә ааигон.

Илгәалашәоит Евгения Беса-иҫа: «ачыт меигзарахда ихаман, заагарта маңыз ауаа сан ишаны ирылтон. Ашта дантыцуаз ақы ааилахәаны илгалон. Хара акгы хазрыцәамаызт... Беса иҫшәма Елена Чхетиеи иарей сара саамыштыах хөык ашара раазеит: Иасон, Таниа, Хьымка»

Атаацәара реиҫабы Иасон даара еилччаз чкәынан. Афон-ҫыц усқан гимназиа хасабла иҫаз қәҫиарала далгеит. Нас Мгәзырхәә ақытан бригадирын. Дашьазомызт рхәоит, иушәеи иеиҫкашәеи рзы ақытан акомҫеаридгыла амазаныкәаҫы дьқан.

Аибашьра ианалага Мгәзырхәә ақытан аиҫабыратә абицара зегьы ргеит, раҫһа гәыҫ-гәыҫла ицон. Нас

ақәыҫцәә аибашьра разықатцара хасабла Баҫымка идәықәыртон. Уака мызкы инеиҫханы ианазықартцалак ашныка иаарыштыуан, нас акәын афронт ахь ианыргоз. Убас, 1941 шықәса аңцәамтәзы Иасон Матуеи иаб иашьа Қәаса Матуеи ҫазықатцара хасабла иргаразы иааит.

Исхаштзом, – лхәеит Жениа – ршөыцәыгә әеқәә рыман, хашта тбаан. Аеқәә дырхәмарит, иччеит, ихәмарит, хгәыдыркылеит. Сан рыцәа лҫыраҫа аалҫыуа дтәуон... Инаскәагеит. Уи нахыс сара урт рҫаҫра уаҫа насыҫс Анцәә исимтеит. Ускан сан мчыла ацәә салылхит Иасон дызбаразы. Уи цәалашәарак лоухьарак акехарын... Иасон иаб Беса ус иажәә иалан: «Атәылақәә збәхьейт, сныкәәәуоп, аха Аңсны еипш иҫшзоу тәыла сымбацт». Иара 45 шықәса дшыртәгылаз иаалырканы дыммазаәхейт. Иуацәә иртахеит ауардын дақәтәны ақалак ахь дыргарц, аха иара иеримтеит. Ахьаа шимазгы иҫы дақәтәны дцеит, аха ацхыраара иртәз имыхәәкәан иҫтәзаара далцит.

Ахатампхәыс хәә изыштыаз Арсиа-Матуа Тониа хә-шык ашшара раазараҫы аҫбабаа дузза лбеит. Аҫбабаа акәзамызт, мцаны илыцран лычкәын игәхьаагара. Лара лычкәын Баҫым дахьынзақәз дцаны дылбеит. Уи аштыахь уа иҫқаз арҫарацәә ранацәә пшааны, драцәажәәны рыла итаҫшыртә аҫагылазаашьа рылтеит. Иасон мызкы иназынаңшуа азықатцара данахыс, иара уа, Баҫым арратә курскәә дрылгеит. Уи игәғәәрей иеиҫкаарей азгәтаны аруаа драҫһагылыны Пцхәыка еибашьра ддәықәтән. – Сан адгьыл дацхуан, лычкәын ихабарк аилкааразы, аха иара икынтә изакәызаалак акгы йкамызт. Ақызатҫык – иахьейилкаа сыздыруам Смоленскәа ддәықәыртцеит хәә лхәәлон, – илгәалашәоит Евгения.

Елена Чхетиа-Матуа даара игәғәәз пхәысын, аха лычкәынзатә ихабар ахьылзымдыруаз даражәит, дзыржәит... Уи ақара дугьы нылцит. Аха атаацәара иреитцәыз Евгения лашьа илымкаа лхы аҫтәзаара ахьлымтәз дрыцхәлшөзар акәхарын, еснагь лааигәә дьқан.

Аибашьра ду еилгеит, ана-ара иаауа иалагаз аветеранцәә рымцәахәәә еиқәылеит. Абас аибашьрахьтә игьжыыз Даҫа Тарба Иасон итаацәә рҫы дааит. Иааира сан деигәыргәеит, дикәшеит. Уи абас хәиҫхәеит: «Иасон хәрхәтәҫы командирс дьқан. Уи даара еилкәыз, игәғәәз уаҫын. Хара қытак хәицалцит, еишцәәк реиҫш хәизықан. Аибашьцәә зегь рзы аамта шиоулак асалам шәкәқәә иәуан...»

Евгения лоунытә даақәыҫчхан, ус лхәеит: «Иасон икынтә изакәызаалак салам шәкәык хмоуит... Иқалап урт ашәкәқәә иааиштыуаз цыоуык ибжығаны иргозтгы».

Очамчыра инхоз Тыгә Воуба Иасон избахә дшалацәажәоз лара лҫынза иаазеит. Длыцшааит – Тыгә «Матуа дааит» хәә аниархәә, иара Иасон иакәыз цышыа алаҫырт даганы дылпылеит. Иасон ихабар шыкамыз анеиликаа, кыр данихцәажәә аштыахь, абас ихәеит: «Сидкыланы симан, пшыхәра хәицон, иара атыҫхәтәан ахәра гәғәә иоуит, иаргәажәәа ахы ақәшәеит, уака саргыы сыхдырра сәызит, икаҫаз арткәацга иахкьаны. Иарей сарей уи аштыахь уаҫа хәиқәымшәәзәит...»

Мгәзырхәә ақытан Қысеи Иасони зтыцыз аштыахь изымхынхәзәит, урт хабарда ибжыазны икоуп. Зәарей зажәрей зашызатә идызхәәлаз Иасон иахәшья лгәы аҫынтә иаауа ацәахәәқәә иара изылкуеит, уи лыбжыы аҫыган даҫһоит. Улмацәажәозаргыы лхьаа лхы-лҫы ианубаалоит, цыхәәцәара змам лылаҫыртқәә шаац иаауеит... Уи луаз ақәаад ианзалом. Ашықәс рәәә шхәыоугы, лылаҫыртқәә цыхәәцәарада иаауан.

– Сара сашья Иасон сахьцалакгы саҫһаа дгылоуп... Сыздыруа, сгәәкра рныруеит, еснагь ирәсхәә стоурых ҫырхәәла ирхәоит. Амала сахәшьяцәа Нонна Ажыпцәа – уахгы-ҫынгы исыцу, сызбо лыгәнаха сацалар стахымызт. Аха лара даа-сыдымтцәкәан дсыдтәлоуп, сылбеит. Сашья Иасон сара сычкәыназар итахын. Жора хәә ахьз чыда ситәит. Уи сыстәзаара дахәтәкуп, дагәыцәуп, сыҫы ахьалзга-ҫазго дацуп. Сашьазатә иеипш истахыз рахьтә итахаз рацәәәуоп. Урт злытцызгы еснагь ахьаа ду рыцуп. Сашья затә изы сылапш иахьагы ағәашәахь ихоуп. Иара ицәә-ижыы иадыз икыәҫ ашны исымоуп. Иара убас 79 шықәса рыштыахь иашта дантыцт, дхынхәыр ишәтцә хәә изаху, аҫбабарча иалху Матуа Иасон идхәәлоу атоурых аанхарцыз С.Дбар ихьз зху амузеи иастеит.

Ағәығра зәәтәны адәы иқәыз Евгения лашья ишәҫа ахьейиҫгаз ашны ашә аалыртуан. Ари аһнаҫағы амца шемкәыц еиқәуп. Жениа еснагь лааигәә иҫаз, илывагылаз лахәшьяцәа лгәырақәә лыдылхәәлон. Нас лшыга ааштыҫхны лашьазатә изылкуаз ажеинраалақәә ақәаад анцара дналагон. Иасон атоурых иазыныжыз ажелар ргәәҫы назаза иаанхоит. Уи иага шықәса царгыы ихьзи ижәлей аңсуа желар ирыцәауеит. Ағәыгреи аҫшрей зылшаз иахәшья Жениа луа-сиаҫи лажәеи ажелар еимырдалоит.

ҫыҫтәзаара амаа ианысыз Евгения Беса-иҫа 2024 ш. хәәжәкыра мзәзы лыпцәзаара далцит. 95 ш. лхытуан. Иага аамта царгыы, С.П.Дбар ихьз зху Аңсны желар Рҫынцәылатә еибашьра Ахәынцәарратә музеи иалтаз лашья ичан иалкаау атыҫ азалхуп. Иага аамта царгыы лашья итоурых Жениа лтоурыхы адхәәлазауеит. Лара лгәығра цыхәәцәара амазамызт. Избанзар еснагь лашья изкыз ахәыцрақәә рыла аҫтәзаара амаа данын. 79 шықәса дызтәз ахьаа лара лакәын издыруаз... Лашьазатә ишә алмыркәеит. Ағәығра адацқәә рыедырғәәеит. Иасон иашта тбаа ду еихархалап, иацырцалап иахәшьяцәә ирхылтцыз...

Идырым асолдат иньшәынтра аңнытә

Аңсныка иааргеит

■ Жәларбжәратәи акция «Агәәлашәара амцабз» инақәыртәәны Урыстәылазегьтәи ауаажәларратә хейдкыла «Урыстәылазы» Жәлартә фронт» ахатарнақәә Ақәә иааргеит Кремльтәи атзы иньшәынтра аңнытә Иҫымцәауа амца ақәырчаха.

«Жәлартә фронт» аделегация иалан Иана Поплавскаиа, Евгени Иаковлев, Михаил Палеи, Ваге Карапетян, София Швидиа.

Акция алағамтәзы Аҫыза-министр ихатыҫуаф, аэкономика аминистр Кристина Озган, Аҫыза-министр ихатыҫуаф, афинансқәә рминистр Владимир Делба, Аҫыза-министр актәи ихатыҫуаф, аенергетикеи атранспорти рминистр Цьансыхә Нанба, Ашәартәдара Ахейлак амазаныкәаҫ Сергей Шамба, Аңсны Урыстәыла аусқәә аамтала знапы иану Максим Литвинов, Аиҫабыра иалоу, Аңсны икоу Россотрудничество ахатарнақәә, ауаажәларратә усузәәә ашәтқәә шьтарцеит 1992-1993 шықәсқәә рзы Аңсны желар Рҫынцәылатә еибашьраан итахаз Рбака ашьапаҫы.

Аңсны икоу Урыстәылатәи 7-тәи арратә база арраматцуәәә гәыргәарала Иҫымцәауа амцабз ақәырчаха аһнагалейт Владислав Арзынба ихьз зху Аибашьра Ахьз-Апша амузеи. Уака имәаҫған ағәәлашәара аминигт.

Иҫаз минуткәти аҫымтрала иргәәладыршәеит итахаз афырхәәә.

Аңсны икоу Россотрудничество ахатарнақәә анапхгаҫы Дмитри Федотов: «Агәәлашәара амцабз аимдара – ари Аңынцәылатә еибашьра Ду аңны итахаз ргәәлашәара хәтыр ақәтәаразы зегьы алшара рытара ауп. Даеакуп, абри аҫыза алшара анрымәу Урыстәыла ахтны-қалакь Москва инхауа, мамзаргы Аңсны ахтны-қалакь Ақәә инхауа, даеа усуп абри аҫыза алшаратәҫы Аңсны араионқәә зегьы ирықәынхауа ианроуа.

Ари даара акратәнакуеит, избанзар 55 нызкәык, даеакала иуәәозар, Аңсны ауааҫсыра ахәбатәи рыхәтә егәаагымхауа аибашьра иеит, урт рахьтә 17

нызкәык зыхнымхәзәит. Аңсны ари даараза ихьантан, ааха дуун. Аңсны желар Рҫынцәылатә еибашьраан Урыстәылеи Кавкази рҫынтәи хыҫһазара рацәаҫыла ахатәгәәцхарауаа ааит. Абрака еибашьуан, аеспублика ахыҫшымра рыхьчон. Уажәы, чыдалатәи арратә операция анымәаҫысуа, аинтернационалтә бригада «Пиатнашка» аңны еибашьуеит аңсуа, аиаша иадгьлоит. Хара ағәәдура хәтәоит Аңсны ауааҫсыра абри аоперацияҫы иахьацхәрауа».

Аңсны икоу Урыстәыла аусқәә аамтала знапы иану Максим Литвинов ихәеит: «Уаҫы деигәыргәоит, амш шееимгы, ағәәлашәара амцабз харт зегьы абра хәхьейизнагаз. Агәәлашәара амцабз акыр ацәк чыдақәә амоуп. Акы, ари иахнарбоит асовет солдатцәә рфыхатәрей Аңынцәылатә еибашьра Ду иалазыз миллионшөыда ауааи наунагза рхамштра, иәбахаз, зыхәрақәә рҫыны, иахьа ишәтыкакачу хтәыла аиҫарҫеиара. Ихцәахаз, афашизм аңнытә адунеи арыцкьара, уи адацпашә атцәәра».

Ашәартәдара Ахейлак амазаныкәаҫ Сергей Шамба дазәатгылеит: «Урыстәылазегьтәи ауаажәларратә хейдкыла «Урыстәылазы» Жәлартә фронт» аңнытәи ауаа қәыҫцәә ирыбзоураны абар хышықәсоуп хәшкә иааргоиҫтәи Иҫымцәауа амца ақәырчаха. Ари убри аибашьраҫы иахцәызыз, изымхынхәыз саб иашьцәә хөык ргәәлашәара, хәеипш псадгьыл зыхьчоз ргәәлашәара амцабз ауп. Сара истахуп абри атрадиция шәышықәсала иҫазарц, ауаа қәыҫцәә раказар, май 9 иацү ахьаа, иара убас аиааира азгәыргәара рхамыштларц», – ихәеит иара.

Акция ахыркәшамтәзы Аңсны икоу Урыстәыла Ацхаражәәартәи Россотрудничествәи рхатарнақәә, иара убас «Урыстәылазы» Жәлартә фронт» аделегация Аңсны Ахада Иусбарта анапхгаҫәә ирыртәит Иҫымцәауа амцабз ақәырчаха.

Анафсан акция иалахәыз ртаит 1941-1945 шықәсқәә рзы Аңынцәылатә еибашьра Дузза аветеранцәә, урт рнапаҫы ирыртәит ағәәлашәаратә хамтәкәә, Урыстәылатәи Аҫфедерация Апрезидент Владимир Путин икынтә аҫышәаратә шәкәқәә.

Аҕар ираамтоуп

Азанаат гәйкала ианалухуа

Елана Лашәриа

■ **Руслан Амчба аҕара иҕоит Апснытәи ахәынҕқарратә университет аҕазара афакультет ахпатәи акурс ағы. Иара дсахьатыхәу, дрызәлымхәу аграфикей ағы-ханҕей.**

Атыҕсахьа адизаин дазҕаоуп, ашкол ағы аус иуеит, ауниверситет ағы еиҕаау аҕар рхеилак хантәафис дамоуп, аҕсуа бызшәазы адискуссиатә клуб аҕшыгащәа дреиуоуп, аха уи зегьы иначыданы инапы алакуп аҕарҕалыккәа раазара. Бзиа иб-оит апоезиа, иҕегь данейҕаз аҕе-инраалакәа ишун, ҕырхәала иҕоит, дрызәхәит. Ихи ҕишәахәит сценографк иахасаб ала аспектәк «Фрида» ағы.

Ахтысқәа реишәтагылашәала аҕеабжә еиҕахәозар, иалаҕатәуп Руслан Амчба иҕаацәа рыла. Иара иҕаит ахтысқәалак ағы, ахшара рацәа змоу аҕаацәарағы. Сҕаацәа дууп, сашьа еиҕабза ида егырт зегьы, сашьцәеи сашьцәеи аҕазара злоу уаауп. Ишәахәацәоуп, икәашацәоуп. Рыбжәара иҕоуп сара исеиҕны

Апсны ашколқәа ркны

Стелла Сақания

■ **Иаит ашколхәыҕкәа ззыҕшыс аамта. Шьоуқы рзы аҕсшьара мишқәа ираамтоуп, ауштымтацәа рзы иа-гыҕыргәроуп, иагылахәеиҕкәа роуп рышколқәеи рырҕащәеи ахь-анрыжьуа.**

Апсны ашколқәа зегьы ркны атыхәтәантәи аҕеабжәы гойт май 22 рзы.

Сынтәа Апсны ашколқәа ирил-

итыуагы, иҕоит иҕаацәа дрызгә-дуны арҕыс. Даныхыҕыз инаркны аҕаацәа реиҕы хырхартә рацәала аҕазара инапы алакын. Дызлаҕалак-гы, иаҕшыҕалакгы иҕаацәа ркын-тәи еснаҕ аҕыраарей адгыларей иман. Сыҕстазаарағы атыҕ змоу ахтысқәа реиҕарак сгәысеанзам-кәан икало роуп, урт анафс сыҕста-заара иахәтакхоит иҕоит иара. Ру-слан Амчба иаҕжәкәа рыла, иҕоуп дыззеилымкаауагы, иҕхәогы «уи изанаат изымҕшаит» хәа. Аха иара уи амыза аҕаанагара дакәшахәтзам, адыррақәа рахь аҕаазыхәара есна-гы иумазам, угәазыхәарақәа рых-ызаразы аҕеабзиарей, алшарақәеи еснаҕ иуцзам, иҕанатцы узыхьзо уау-мыжыр ауп иҕоит иара.

Аҕазара афакультетгы италара машәыршәа икалаз ауп. Аҕеизатәи акласс дантәаз аиуристә факультет аталаразы аҕезыҕацара далаго-ит. Аҕышәарақәа ркынза ианхоз мызкы затцәк аҕын, енак ашны абарҕағы стәаны сьешазыҕасцоз, схы шыштыхны хбахча санынҕапш сгәы иаатысхәаит азақәанқәеи ахәтақәеи сааркәатцы абахчакәа рдизаин салагар шыстаху. Ауни-верситет адакьағы иҕебит аҕаза-ра афакультет шыкоу, уахь арзахал-гы аластҕейт. Сҕаацәа ианрасхәа ирзыцәашәатәхәит, аха сакәырхырц иаламҕейт, иҕоит урт ахтысқәа иҕә-

ларшәо Руслан. Аҕыртқәыл бзиен, адырра ҕыцқәа рызәлымхәрей, аҕы-за иҕазшәа чыдақәеи рыла арҕыс ишыцәа дрылыркаауа, аstudentтә цстазаара аилашыра аҕәтаны иҕы-лоу иакәны дкалеит аамта кьафк аонуҕка. Иара ауниверситет ағы еиҕаау аҕар рцентр хантәафис дамоуп, аҕсуа бызшәазы адискусси-атә клуб аҕшыгащәа дреиуоуп. Лас-сы-лассы ахәаанырцә имоагысуа аҕар рконференциякәа дрылахәуп. Инапы злаикхьо аускәа рацәоуп, урт зегьы арҕиарей аҕазарей ирыдхәа-лоуп. Убас ихи ҕишәахәит сцено-графк иахасабалагы, арҕеиссиор Гәдиса Тодуа испектакль «Фрида» ағы. Ари аҕыргыламта мексикатәи асахьаҕы Фрида лҕоурых еиҕа-нахәоит, иара ахәащәа гәахәара дула ирыдыркылеит.

Руслан Амчба асахьаҕыра аҕана-хьала аҕазар еиҕарак дрызәлымхә-уп аграфикей аҕыханҕей ржанрқәа. Иҕоит тынч дыштәоу ишизцәырцәу атыхразы аҕаазыхәара, уи апоет иму-за ишәаызоу. Аҕәтәи абыжбатәи абжәратәи ашкол ағы аус иуеит асахьаҕыра арҕафис. Ахәыҕкәеи сарей иаразнак хәинаалеит, ххәоу еиҕәшәеит, урт аус рыдуларә даара исгәаҕхоит. Руслан Амчба иҕихуа аусумтақәа азәлымхәара рымоуп, урт руак алахәын аҕыҕалалратә аукци-он. Иара иаразнак иаархәеит, уажәы икнахәу ахтысқәалак асасаирҕақәа руак ағы. Аусумта иаҕныҕыз аҕа-рақәа аҕыҕалалратә фонд «Ашана» иахыҕыҕазалан.

Арҕыс дызәлымхәу аусхккәа рыбжәара иҕоуп аҕарҕалыккәа раазара. Урт рыкәтаҕкәа изаарго-ит Филиппины, Коста-Рико ркын-тәи. Дара рхыҕрей раазарей имачымкәан аҕабаа рыцууп. Раҕхьа иргыланы ир-зеиҕәыршәатәуп изышчылахьоу атропикатә хәуатә тагылазаашьа, чы-далатәи ацәаакыра. Аҕарҕалыккәа рыҕстазаара кьафуп, жәамш еиҕазам, аха дара иҕанатцы бла ргыргәагоуп. Руслан иҕоит, аstudentтә конферен-циякәа рахь данцо, аҕарҕалыккәа ишырхылапшуа иҕаацәа. Сус ағы аҕыраащәа рацәафны исымоуп, хәа азгәеитоит иара. Уажәазы аҕарҕа-лыккәа рбара иаауа Руслан иуацәеи ишыцәеи роуп. Иара иҕәанагарала ари аҕеиҕш бзиа змоу проектуп. Евро-патәи аҕылақәа жәпакы ркны, иара убас Урыстәылаҕы иҕоуп аҕарҕа-лыккәа рбахчакәа. Дара ашәтқәа ир-хаҕырҕыра абахчакәа ирҕаауа ауаа ргәалақара шытырхуеит. Ари амы-за аҕацара ауеит хара хәҕы, иҕбан аҕазар, Апсны аҕауатә тагылазаашьа дара ирнаалоит. Руслан Амчба мазала иҕаиҕәеит ари апрокет мөхакытба-ла еиҕа инарҕауланы азнеира иҕы ишҕоу. Макьаназы асахьаҕыратә ка-зара инапхы иааиҕоит. Ссахьаҕы дуны сҕамларгы ашәыҕақәеи аҕы-цәи рыда схы збазом хәа иаҕжә хир-кәеит сажәабжә афырхатә.

Ерцахә ашьхәеиҕш иҕараку

«Ерцахә – 50»

■ **Май 3 азы Апснытәи ахәынҕқар-ратә филармонияҕы имоагы-сит «Ахьз-Аҕша» аорден ахпатәи аоазара занашьоу жәлар рыкәа-шарей рышәахәарей рансамбль «Ерцахә» аконцерт. Уи азкын Очам-чыра араион аҕынтәи ансамбль 50 шыкәса ахыҕтра.**

«Ерцахә» 1974 шыкәсазы еиҕи-каит еиҕырдыруа акомпозитор Кәаста Чергелиа. Еиуеиҕшым ашыкәсқәа раан ансамбль аҕны аус руан акультура еиҕырды-руа аусуоцәа Акаки Малиа, Вла-димир Кәарҕиа, Оҕар Ферзба ухәа егыртҕы. Ари ансамбль гастроль ха-сабла инеиҕхан ҕасатәи СССР арес-публикақәа ркны, иара убас Румы-ния, Иугославия, Тьркәтәыла, хәарас иаҕахуеи, Урыстәыла ақалаккәа жәпакы ирылхьан.

2008 шыкәса инадыркны ан-самбль асахьаркыратә напхгафис

Аконцерт ағы иаҕхьан Очамчы-ра араион Ахадара аиҕабы Беслан Бигәаа икаитаз адныхәалара.

«Шәара алаҕаламта ду кашәтоит Апсны акультура и аҕазарей рыҕи-арағы, рҕиарала ашыкәс рацәа иеиҕхәеит аҕсуа хореографиятә каза-ра аларцәара аҕанахьала имоаҕи-гауа аусуразы.

Ансамбль аколлектив риубилей рыдныхәалауа, Апсны зәаҕсазтәыз артист Зураб Маршьян «Ерцахә» анапхгафис Вианор Логәуа табуп хәа иеиҕхәеит аҕсуа хореографиятә каза-ра аларцәара аҕанахьала имоаҕи-гауа аусуразы.

Акультура аминистр инапын-тақәа назыҕзауа Динара Смыр акультура Аминистрра ахьзала акол-лектив ирзеиҕалшьеит хәҕхьаҕаҕы арҕиаратә қәиарақәа.

Динара Смыр ахәтыртә хьзқәа рыхтаразы Апсны Ахад Аслан Бжә-ния Иусцқәаа дрызәхәит.

Ахореографиятә казара арҕи-арей аҕсуа культура аларцәарей

дыҕоуп Апсны жәлар рартист, Арес-публика Аахыт-Уацстәыла зәаҕ-сатәыз артист, «Ахьз-Аҕша» аорден ахпатәи аоазара занашьоу Вианор Логәуа, амузыкатә напхгафис, ан-самбль ахор адириҕиор – Апсны жәлар рартист, Аахыт-Уацстәыла зәаҕсазтәыз артист Нодар Кәарҕиа, абалетмеистер – Геннади Колбаиа.

Ахәащәа дыршанхәит рыкәа-шарақәа, иара убас инарыҕейт жәлар рашәақәа. Ансамбль акол-лектив 50 шыкәса рхыҕтра рыди-ныхәалеит Очамчыра араион Аха-дара аиҕабы ихатыҕуаф Артимон Габелаиа.

«Икалап, 50 шыкәса аҕоурых азы ирацәамзар, аха ансамбль азы даара хтысла иҕәыз шыкәсқәан. «Ерцахә» еиуеиҕшым ашыкәсқәа раан еиҕыр-дыруа ауаа напхгара азыруан. Иахьа урт рус иаиҕоит Вианор Логәуа. Ишәыдысныхәалоит, шәырҕиарала аҕхьаҕаҕы хшәыргыргәалоит», – иҕхәит Габелаиа.

рганахьала рылшамтақәа рзы «Ап-сны Ахәынҕқарра зәаҕсазтәыз ар-тист» хәа ахәтыртә хьзы рыхтоуп ашәахәарей аҕәашарей рансамбль «Ерцахә» асолистцәа: Адиса Агрба, Нодар Быҕтаба, Расида Кәарҕиа, Ма-дина Кәыбраа, Адгәыр Микаиа.

Амилаҕтә хореографиятә казара арҕиарағы, аҕсуа культура аларцәа-рағы рлаҕалазы «Апсны Ахәынҕқар-ра зәаҕсазтәыз артист» хәа ахәтыртә хьзы ихтоуп Тәмыр Тыҕба.

Ансамбль асахьаркыратә напх-гафис Вианор Логәуа аҕыла Ахадей, Очамчыра араион ахадара анапх-гарей, акультура Аминистррей, ан-самбль иацхрауа, иадгыло зегьы табуп хәа реиҕхәеит. Иара убас ан-самбль артистцәа ирыхтоу ахәтыртә хьзқәа рыдиныхәалеит.

«Ари хнапы злаку аус аҕаҕхьа тақхькәра дууп. Шәара ишәҕыҕш-уеит аҕар», – иҕхәит Вианор Логәуа.

Б. Амаба

АПСНЫМЕДИА

Ареспубликатә хәынҕқарратә усхәартә «Апснымедиа»

gazeta-apsny.info
apsnygazeta@mail.ru

аҕел: +7 (840) 226-15-75 / 226-59-73
аҕыҕтыҕы: Аҕсны, Аҕәа аҕ, Ажәанба имоа, 9

Арредактор хәда
Ахра АНҚӘАБ

Агазет адцала иҕым астатиа ахә арредакция иазшәазом. Агазет ахә–20 маат.